

PLANLÆGNINGSMÆSSIGE BEGRUNDELSER

Side 3

ILDSJÆLE PÅ BORNHOLM

Der er en ny og voksende iværksætterånd på Bornholm. „Der er plads til fiasko”, siger Torben Villumsen, leder af PR-bureauet Konnect Kommunikation ApS i Nexø

Side 4

BORGERNE SKAL INDDRAGES

Borgmester Jørn Sørensen, Holbæk Kommune efterlyser mere politisk lederskab og mod, når borgerne skal inddrages i byudviklingen

Side 6

BORNHOLM ATLAS OVER BYER, BYGNINGER OG MILJØER

Store og små fortællinger om landskabet, arkitekturen og kulturhistorien på Bornholm fletter sig ind mellem hinanden i det nye Kulturmiljøatlas for Bornholm

Side 10

FRYGTEN FOR DET UKENDTE

„Planlægning bør i højere grad formulere strategiske intentioner i stedet for løsninger”, siger Bjarke Ingels, PLOT i en samtale om fornyelse af byplanlægningen

Side 12

DEN ÅBNE GRØNNE STORBY – FORDELT PÅ 8 KOMMUNER

„Vi skal blive bedre til at give med den ene hånd og tage med den anden hånd” siger borgmester Mike Legarth, Vamdrup Kommune om samarbejdet i Trekantsområdet

Side 14

DEBAT

Planlægning i kystnærhedszonen

Side 16

PLANDANMARK

Anmeldelser, kort nyt og kalender

Side 18

5

Redaktion
Ole Damsgård (ansv.)
Mads Uldall

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf.: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: db@byplanlab.dk

Årsabonnement i 2003
180 kr. incl. moms og
forsendelse i Danmark

Annoncer
Mads Uldall
mu@byplanlab.dk

Layout
Karin Larsen
Arkitektens Forlag

Repro + tryk
Arco Grafisk A/S

ISSN
1602-9038
BYPLANNYT udkommer med
seks numre om året

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usigne-
rede for den ansvars-
havende redaktørs regning

Fonden Realdania har ydet
økonomisk støtte til arti-
kelserien Planlægningens
dogmer.

BYPLANNYT nr. 5 / 2003 (1. årgang)

Skov & Landskab

Skov & Landskab's Videntjeneste om planlægning af by og land

Få din viden løbende opdateret med de nyeste resultater fra forskning og udvikling inden for:

- Byudvikling
- Det åbne land
- Regional udvikling og internationalt plansamarbejde
- Friluftsliv og turisme
- Planlovssystemet
- Temaer i planlægningen
- Redskaber i planlægningen

Et abonnement på videntjenesten omfatter følgende medier, med månedlig orientering og mulighed for at søge viden og rådgivning:

VIDENBLADE med konkret praksisnær viden i kort form.

RAPPORTER om forskning, resultater og nye metoder.

TELEFONRÅDGIVNING fra forskere og rådgivere.

FOREDRAG OG KONFERENCER med rabat.

Benyt chancen nu til at tegne et nyt abonnement til **halv pris** - kr. 1250,- i 2003. Kontakt Karin Kristensen, e-mail kik@fsl.dk, tlf. 4517 8258, eller tilmeld via www.skovoglandskab.dk/Videntjenesten

CENTER FOR
FORSKNING
OG UDVIKLING
I LANDDISTRIKTER

Niels Bohrs Vej 9
6700 Esbjerg
www.cful.dk

Kompetencegivende efteruddannelse i Landdistriksudvikling og Landskabsforvaltning

Vælg et kursus, et modul eller en hel uddannelse på deltid i et universitetsmiljø, hvor det er muligt at arbejde med opgaver fra arbejdspladsen. Medio november afholdes to informationsmøder forskellige steder i landet.

Uddannelsen kan gennemføres sideløbende med almindeligt arbejde - og kurserne vil foregå forskellige steder i landet. Uddannelsen er udviklet og udbydes i samarbejde mellem Landbohøjskolen og Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter. Der er ansøgningsfrist 1. februar 2004, og første kursus starter maj 2004.

Søg mere information:

- Efteruddannelsessekretariatet på KVL, tlf. 3528 2093, efteruddannelse@kvl.dk
- Centerleder, lektor Hanne Tanvig, tlf. 6550 4132, hwt@cful.sdu.dk
- Professor Jørgen Primdahl, tlf. 3528 2208, jpr@kvl.dk

www.kvl.dk/efteruddannelse

DEN KGL. VETERINÆR- OG LANDBOHØJSKOLE
Bülowsvej 17 · 1870 Frederiksberg C · www.kvl.dk

LEDER

PLANLÆGNINGSMÆSSIGE

BEGRUNDELSER

Siden 1981 har der været regler for at bevare de åbne kyster. Der kan således kun udlægges nye byzonearealer, hvis der er særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse for kystnær lokalisering.

I Regionplanudvalgets rapport, som blev offentliggjort umiddelbart før sommerferien anbefales, at nødvendig byudvikling kan foregå, „når udviklingen er begrundet i grundig og sammenhængende planlægning”.

Udvalgets rapport og ikke mindst miljøministeren har mødt hård kritik. Danmarks Naturfredningsforening forudser, at forslaget „åbner en ladeport” for nye kystnære byudlæg og „en gigantisk spekulation” i nye sommerhusområder.

I udvalgets rapport kan man læse, at der alene i 2001 ved lokalplan blev udlagt 600 ha ny byzone indenfor kystnærhedszonen.

En nærmere undersøgelse, som udvalget har gennemført i 3 kommuner viser, at det er muligt – indenfor de gældende regler – at udlægge nye arealer til byformål, som både imødekommer kommunernes udviklingsønsker og tilgodeser hensynet til at bevare de åbne kyster.

Tilsyneladende er systemet godt nok. Hvad er problemet så? Bliver systemet forvaltet for bureaukratisk? Eller er kommunerne alt for grådige i kampen om nye skatteborgere?

Der er umiddelbart ikke noget belæg for at bestemmelserne bliver forvaltet for bureaukratisk. Det kunne have været interessant, om udvalget havde undersøgt dette spørgsmål. Et af problemerne kunne være selve formuleringen af bestemmelsen.

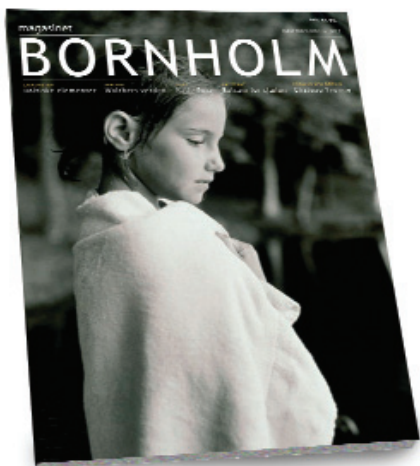
For hvad betyder det, at der skal være planlægningsmæssige begrundelser for noget? Miljøministeriet har aldrig defineret begrebet eller givet eksempler på, hvad det betyder. Det er spørgsmålet om den nye præcisering vil gøre det meget bedre. „Planlægningsmæssig begrundelse” eller „grundig sammenhængende planlægning”, – er det ikke lige fedt?

Udvalget løfter sløret lidt for, hvad det forstår ved grundig sammenhængende planlægning og anbefaler bl.a., at amterne entydigt udpeger værdifulde kyststrækninger, som kommunerne ikke må bebygge. Spørgsmålet er, om det er politisk realistisk?

Udvalget anbefaler også, at inddragelse af nye byzonearealer skal være begrundet i (økonomisk) realistiske behov. Betyder det, at udkantskommuner godt kan sige farvel til flere kystnære parcelhusgrunde, og at de grådige kommuner skal opføre sig mindre grådigt? Hvem skal vurdere det? Amtet eller kommunen selv?

Miljøministeren har på sine møder rundt om i landet stillet kommunerne en lovændring i udsigt, som skulle smidiggøre kystzonebestemmelserne. Spørgsmålet er, om det lykkedes med regionplanudvalgets forslag.

ILDSJÆLE PÅ

Iværksættere flytter i stor stil til Bornholm. Der er plads til fiasko, siger en af dem, når han skal beskrive den nye ånd på øen. Kulturel identitet er kodeordet for de mange nye projekter, mener en anden af øens ildsjæle.

Fire farver på 100 sider glittet papir. Udkommer to gange om året. Første udgave ligger klar i november 2003 og koster 700.000 kroner. Manden bag magasinet om livsstilen på Bornholm kalder øen „en tilstand”.

„Den tilstand vil jeg beskrive for de bornholmere, som rejser væk, uddanner sig i København, men savner øen. Og for de 70 procent af turisterne, som år efter år besøger øen. Håbet er selvfølgelig, at de slår sig permanent ned på øen,” siger Torben Villumsen, fotograf, magasinchef og leder af PR-bureauet Konnect Kommunikation ApS i Nexø.

Den forhenværende københavner Torben Villumsen, magasinet og hans arbejdsplads, erhvervshuset Møbelfabrikken i Nexø, symboliserer en ny og voksende iværksætterånd på Bornholm. „Det tydeligste tegn på ånden er, at det nu er tilladt at fejle. Der er plads til fiasko,” siger Torben Villumsen. Den stemning har skabt en stribe initiativer på øen. Blandt dem er Møbelfabrikken, som udover PR-bureauet rummer møbeldesignere og et Baltisk Universitet.

PENGESTÆRK ØSTKYST

„Set med iværksætterøjne er Bornholm helt unik. Øen har et stort ressourcestærkt

potentiale af både unge og ældre, som flytter til øen. Det giver nogle helt nye muligheder,” siger Hanne Tanvig, leder af Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.

Især østkysten af Bornholm tiltrækker en kulturel elite med orden i forbindelserne og pengepungen.

„De er vant til at sætte noget i gang, og det gør de blandt andet med penge fra EU samt andre lokale og offentlige programmer og kasser,” siger Hanne Tanvig.

Hun er overbevist om, at processen vil fortsætte, fordi ildsjæle altid tiltrækker andre ildsjæle. Hun er til gengæld mere usikker på, hvilken betydning iværksætterbølgen vil få for den menige bornholmer, som statistisk set er mere arbejdsløs og dårligere uddannet end de fleste andre danskere.

„Skal lokalbefolkningen med, kræver det en langt mere grundlæggende udvikling af regionen. Kort sagt mere uddannelse og et generelt højere kvalifikationsniveau,” siger Hanne Tanvig.

Hun har ret, mener Hans Jørgen Jensen, der er leder af EU's landdistrikt program Leader+ på Bornholm.

„Men indtil videre må vi kæmpe med det, vi har,” siger han og peger på det nye regionale fødevarercenter, som skal sælge og videreudvikle madkulturen på Bornholm.

BORNHOLM

Med artikler om menneskene langs redningstierne på Bornholm, præsten, der låner sin jord ud til vindyrkning og sprog- og kulturforskelle i børnehaver og skoler, jagter livsstilsmagasinet „Magasinet Bornholm” den særlige bornholmske identitet. „Bornholm er ikke et museum, men en mangfoldighed af mennesker og kultur. Det skal vi skildre,” siger manden bag magasinet Torben Villumsen, Konnect Kommunikation.

SATSER PÅ SLOWFOOD

„Bornholm er rigtig nok en tilstand. Der er noget oprindeligt, tilbage-i-tiden, slowmotion over øen. Det kan vi udnytte ved at producere slowfood af høj kvalitet.”

I forvejen producerer Bornholm alt fra specielle rugkiks, is, chokolade, forfinede lakseprodukter, koldpresset rapsolie, til den særlige bornholmerhane, bornholmersnaps, øl, jordbærvin og Nykerbrød bagt i stenovne.

„Når en provins i Italien kan sælge en speciel skinke til det firedobbelte, hvorfor så ikke Bornholm?” spørger Hans Jørgen Jensen og tager regnemaskinen frem.

„Vi slagter 100.000 svin om året på Bornholm. Solgte vi skinkerne til 100 kroner kiloet, ville vi tjene lidt over en halv milliard kroner.”

Om bønderne på øen tænker på samme måde, må tiden vise. Og tiden arbejder for Bornholm, mener en anden af øens ildsjæle, Jørgen Hammer, bestyrelsesformand for Bornholmske Borgerforeningers Samvirke, som er repræsenteret i 20 byer.

„Hvad enten idéen er livsstilsmagasin, lokal madkultur, conferencecenter eller børnefilmfestivaler, så er kodeordet kulturel identitet,” siger Jørgen Hammer.

RETSINA BEDST I GRÆKENLAND

At opdage og værdsætte den kulturelle

identitet, som Bornholm til forskel fra de fleste andre steder i landet netop ikke har mistet, er opskriften for de mange nye projekter på Bornholm, mener han.

„Hvorfor smager retsina bedst i Grækenland? Fordi vinen ligesom maden, vanerne, bygningerne, klimaet og menneskene danner et mønster, som vi fornemmer og jagter,” siger Jørgen Hammer.

Mens den i øvrigt positive økonomiske udvikling efterhånden har udraderet den regionale identitet i de fleste egne i landet og skabt endeløse rækker af kønsløse forstæder, har udviklingen ikke på samme måde ramt Bornholm, påpeger Jørgen Hammer.

„Vi kan gøre bagdelen til en fordel. Derfor skal vi videreudvikle det bornholmske særpræg, fordi det indeholder et unikt mønster af kulturelle elementer inden for kunst, kunsthåndværk, sproget, byggeskikken, de lokale produkter og landskabsplejen. Alt sammen styrket af de korte afstande.”

Bornholm har kort sagt den tæthed, sammenhæng og identitet, de fleste sukker efter.

„Får folk først øjnene op for det, kommer de til Bornholm,” siger Jørgen Hammer.

PROJEKTER PÅ BORNHOLM

- MØBELFABRIKKEN I NEXØ RUMMER VIRKSOMHEDER BL.A. INDEN FOR MØBELDESIGN, VARME TÆPPER, IT OG KOMMUNIKATION SAMT BALTISK KULTURUNIVERSITET, DER SAMARBEJDER MED ARKITEKTSKOLER I ÅRHUS OG STOCKHOLM.

- GRØNBECHS GÅRD I HASLE ER OMDANNET TIL ET FÆLLES Udstillings-, salgs- og markedsføringshus for øens kunsthåndværkere.

- GUDHJEM HAR SIN EGEN BIOGRAF MED DE SIDSTE NYE FILM. BIOGRAFEN FUNGERER SAMTIDIG SOM KONFERENCECENTER.

- FREMTIDSVÆRKSTEDER I GUDHJEM, SANDVIG OG PEDERSKER HAR RESULTERET I BYFORNYELSESPLANER OG BL.A. SKABT ET KULTURHUS I GUDHJEM FOR DE UNGE. Huset samarbejder bl.a. med ZENTROPA OG TV2 OM FILMPROJEKTER OG BØRNEFILMFESTIVALER.

- GLAS- OG KERAMIKSKOLEN I NEXØ ER CENTRUM FOR EN VIDEREGÅENDE DANSK UDDANNELSE AF KUNSTHÅNDVÆRKERE.

- FØDEVAREUDVIKLINGSCENTER, SOM SKAL SÆLGE OG VIDEREUDVIKLE DEN REGIONALE MADKULTUR I SAMARBEJDE MED 20 ANDRE UDKANTSREGIONER I EUROPA.

Tonni Vinkel Sørensen

BORGERNE SKAL INDDRAGES

Sådan skal man sige, især ved festlige lejligheder eller lige før et valg: Borgerne skal for alt i verden sige deres mening. Ifølge dogmet skal folk deltage i „demokratiske dialoger”, „føle ejerskab” for deres lokalområde og diskutere „visioner” med planlæggerne og politikerne. De såkaldt almindelige mennesker er ikke til at komme uden om længere. Men hvor kan de være irriterende.

Når borgerne bliver inddraget i byudviklingen, siger de meget ofte: Nej. Eller de udvander og formindsker flotte projekter, fordi de er tryghedsnarkomaner og helst vil have, at alting forbliver, som det er. De vil altid have husene lavere og tagene beklædt med røde tegl. I en dansk provinsby fik de forhindret opførelsen af flere almene boliger i deres nabolag, selvom de syntes ideen var god „men projektet skal ikke gennemføres lige i det kvarter og i den ejendom, hvor jeg bor”. Og parcelhusejere i hele landet protesterer jævnlige mod nyt byggeri på områder, hvor de er vant til at luften deres hunde. Har borgerne altid ret?

„Nej!” udbryder Holbæks borgmester Jørn Sørensen spontant. „Deres interesser kan være snævre, og de har ikke blik for helheden. Folk synes jo, at vi skal have mere af det samme. De er konservative og vælger det kendte.” „Derfor skal der være nogle politikere, der tør stå fast på, at her bevæger vi os lidt ud over kanten. Det kalder på politisk lederskab og mod, ellers ender vi i det rene leverpostej.”

„Hvis politikerne hele tiden går efter den laveste fællesnævner for at få mindst

muligt bøvl med deres vælgere, så bliver det jo sådan. Eller rettere: Det er sådan nogle steder. Jeg ser en tendens til politisk ansvarsforflygtigelse, hvor politikerne siger: ”Borgerne vil have det sådan og sådan, og det får de. Så er det ikke vores ansvar. Men det progressive element i planlægningen forsvinder. Lidt mere risikovillighed blandt politikere eftersøges.”

Hans egen metode er at spørge sig selv, om der er overensstemmelse mellem dét, han er valgt på, og det projekt, der er på tegnebordet. „Hvis ja, må du gå op imod dem og tage konsekvensen ved næste valg,” siger den radikale borgmester.

– *Kan du nævne nogle lokalplaner, der er blevet bedre af at borgernes indsigelser?*

„Nej, det kan jeg sgu ikke lige, men de må være der et sted, hvis jeg tænker mig godt om. Det gode ved at spørge folk om deres mening er, at der dukker ting op, man ikke har været opmærksom på. Dialogen skaber også en forståelse for planlægning hos borgerne; at det ene forslag absolut ikke er lige så godt som det andet. Jeg opfatter dialogen som input, ikke som om borgerne

skal bestemme noget endeligt.” To gange har han mødt stærk modstand fra byens borgere: Første gang da hele bymidten skulle laves om. Anden gang da han nedlagde havnen, fordi fremtidsudsigterne for Danmarks småhavne er nul. Byrådet inviterede fem af landets bedste tegnestuer til en konkurrence om den nye havn, fik fem avancerede forslag og valgte ét ud med smalle, moderne huse i glas og stål, op til seks etager. Og folk hylede.

„Derfor skal der være nogle politikere, der tør stå fast på, at her bevæger vi os lidt ud over kanten. Det kalder på politisk lederskab og mod, ellers ender vi i det rene leverpostej.”

„Nogle sagde: „Det ligner jo Manhattan!” og jeg svarede: „Jamen, hvad fanden er der i vejen med Manhattan?” og det endte med, at vi inviterede alle byens borgere til Helsingborg, hvor de havde bygget noget, der lignede. 300 meldte sig, og vi kørte af

Boliger på havnefronten i Holbæk.

sted i seks busser. Borgerne fik fornemmelsen af, hvordan det ville komme til at se ud, og da vi kom hjem sluttede debatten. De første huse er nu under opførelse.”

– *Hvad gør man, hvis man ikke har en model i fuld størrelse i Helsingborg?*

„Så ville jeg have haft endnu mere besvær ved at overbevise dem. Problemet er, at vi uprofessionelle tit har svært ved at se i flere dimensioner, og arkitekternes sprog er helt umuligt. Borgerne forstår det ikke.” Når vellykket arkitektur glider over i kunst, er det svært at tale om. For eksempel Den Sorte Diamant i København. Der kunne man ikke sætte sig i rundkreds med 35 borgere og spørge: „Hvordan synes I, det nye bibliotek skal se ud?” Løsningen er at have modet til at tage chancen når man ikke kan være sikker på, at resultatet bliver vellykket. Politikerne skal gå foran og „oversætte”. Og så skal de holde fast og udfordre.” „Hvis man ikke stiller op for at gøre en forskel, så bør man blive hjemme på sofaen.”

„Stærkekassen i København blev svinet til, da den blev opført, nu er den fredet.

Det samme gælder Politigården, som nu er så beundret.”

I en sag om byfornyelse gav han sig: Beboerne i en blok hold fast i, at de ikke ville have badeværelse og selvstændigt toilet i deres boliger, fordi de frygtede, at det ville blive for dyrt for dem. De fik deres vilje, men allerede et par år senere dukkede nye beboere op, og de ville gerne.

IKKE VED HÅNDSOPRÆKNING!

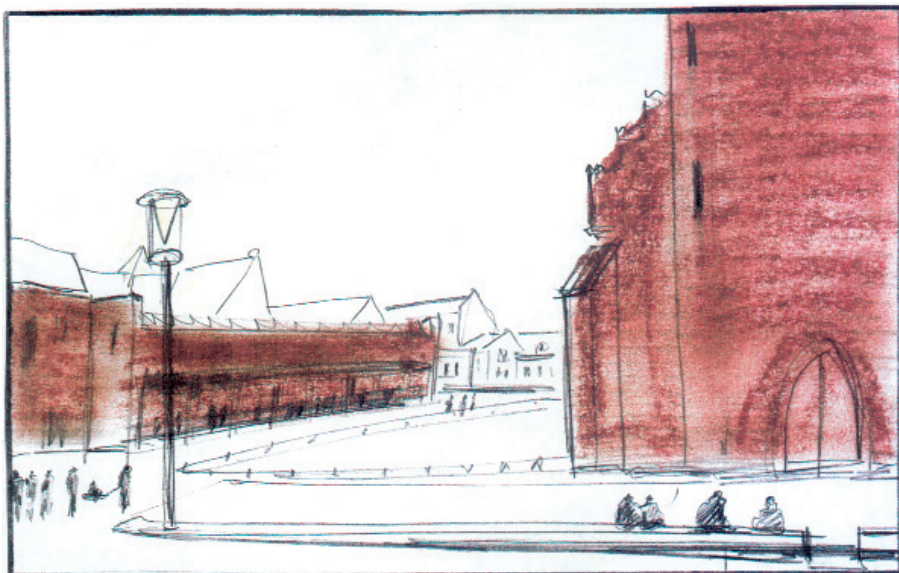
Skal én arkitekt eller byens borgere bestemme, hvordan kirkepladsen i Kerteminde skal se ud? Arkitekten Poul Ingemann har sat den lille by på den anden ende ved at foreslå en seks meter høj og 40 meter lang mur over for kirken for at få styr på kirkepladsen. Kommunen har søgt og fået penge til muren i Fonden Realdania, der er i gang med at sende 65 millioner kroner ud til seks danske byer. Kerteminde får „det eneste klassiske byrum i Bedre Byrums regi med fint afstemte proportionsforhold mellem bygninger og rum” ifølge fondens pressemeddelelse.

Men i byen er de slet ikke taknemmelige. Mange mener, at de har fået stoppet den

„fremmedartede” og „voldsomme” mur ned i halsen uden at have et ord at skulle have sagt. Fondens støtte bygger ganske rigtigt på den forudsætning, at kommunen holder fast i sit oprindelige forslag.

„Hvis man ikke stiller op for at gøre en forskel, så bør man blive hjemme på sofaen.”

Kertemindeborgeren Mette Hende er vred: „En arkitekt har fået en idé, søgt penge i en rig fond og desværre fået dem. Det er som om, byrådet hænger fast på muren nu og siger: „Vi har jo fået pengene tildelt, og vi har fået dem til netop dette projekt”, men det udelukker konkurrence og andre idéer,” siger hun, mens debatten fylder enormt i den lokale avis, og byrådet er i vildrede. Muren er ifølge fonden „et sjældent nænsomt og afdæmpet projekt”, men Mette Hende kalder hele fremgangsmåden udemokratisk og siger, at muren ligner noget, der egner sig til Rom eller Firenze – ved siden af en domkirke. Har borgerne altid ret?

„Hvis man kan samle en hel by bag modstanden, skal politikerne tænke sig meget godt om,”

„Nej, for nogle mennesker siger måske altid nej, fordi alting skal forblive som det er. En gang imellem skal politikerne løfte og føre noget igennem, ellers havde vi heller ikke fået Storebæltsbroen. De skal lytte og tage dét, de kan bruge. De er demokratisk valgt og en slags spejl af befolkningen. De er ansvarlige for fremtiden og for sammenhængen mellem nu og fremover.”

– Er det ikke en typisk borgerreaktion at sige, at muren er for stor?

„Det er meget menneskeligt, at når man ikke ved, hvad der kommer, bliver man usikker og stopper op. Vi kan godt se, at der skal ske et eller andet for at samle pladsen, men det skal ikke være det kæmpestore skrummel, de har tænkt sig at sætte op. Hvis man kan samle en hel by bag modstanden, skal politikerne tænke sig meget godt om,” siger Mette Hende. „Men derfor kan det stadig godt være rigtigt, det de gør. De skal passe på med at svæve rundt fra det

ene til det andet alt efter befolkningen. Den kurs skal vi ikke ind på”.

– Er lægmandsviden lige så meget værd som ekspertviden?

„Svært spørgsmål! Man skal anerkende viden, og en arkitekt kan se noget med bygninger og rum, som vi andre ikke kan, men det er os, der skal leve med det bagefter, og derfor er vores mening værd at lytte til. Vi kan også komme med saglige begrundelser, ikke kun følelsesmæssige.”

Murens arkitekt Poul Ingemann er overrasket, for han synes, den er „næsten usynlig” og indlysende i stand til at gøre pladsen både pænere og dejligere at opholde sig på. Så han mener ikke, at borgerne altid har ret. „Arkitekter og planlæggere har en højere uddannelse, hvor man lærer at overskue et større kompleks af problemstillinger, men folk er ligeglade med uddannelse og erfaring. Man skal ikke bruge argumentet, at der i fondens bedømmelsesudvalg har siddet en bredt sammensat gruppe af landets dygtigste arkitekter og planlæggere, for der er ikke nogen, der skal komme og tro, at de bare fordi, de har en uddannelse skal bestemme noget som helst. Maleren Johannes Larsen er en bærende kraft i Kerteminde selvforståelse, men ville hans billeder være interes-

Kirkepladsen i Kerteminde, tegning: Poul Ingemann

sante, hvis 20 borgere havde stået bag ryggen på ham og blandet sig i hans arbejde?”

– Hvad nu hvis borgerne vil have muren i halv størrelse, for eksempel 3 meter høj og 20 meter lang?

„Hvis man ved håndoprækning finder ud af, at den skal være to meter lavere, står jeg af. I starten vil de være glade, men senere vil de kunne se, at det andet var bedre. Den eneste, der bliver klandret, er mig. At jeg ikke havde ryggrad nok til at holde fast. Blandt bygherrer er det en almindelig tankegang: „Vi betaler, derfor skal vi også have lov til at blande os,” men bagefter er der ingen, der går ud og forsværer arkitekten, der er gået på kompromis til det værre. Hvis kæden hopper af for mange gange, vil jeg ikke være med. Jeg vil gerne lave noget om, men det kommer an på, hvad det er. Muren skal være, som den er planlagt, ellers er det ikke mig mere. Man laver ikke tingene på den måde, at nu hører vi alles bud på en passende højde, og så deler vi med antallet af tilstedeværende.”

Det ser ellers ud til at være dele af byrådets strategi. I en rundspørge i Kerteminde Avis svarer en lang række af byens politikere, at de hverken er for eller imod, men lige vil høre, hvad borgerne siger i høringen. Nogle vil slet ikke svare, hvilket får avisen til at ironisere: „Som politiker at melde ud, at man først vil være helt sikker på, hvordan den lokale vind blæser, er den nemme løsning. Man fristes til at spørge: Hvor mange stemmer i den igangværende underskriftsindsamling skal der til, før du skifter mening?”

JA TIL STRID

Borgerdeltagelse er et modeord, som alle er med på, men borgerinddragelse indebæ-

„Jeg mener, at man fra begyndelsen skal legalisere strid og konflikter, for de er uundgåelige.”

rer en række krystalklare dilemmaer: Oplever folk, at de får indflydelse? Er det bare Tordenskjolds soldater, der deltager? Og hvad nu, hvis de er uenige eller foreslår noget helt ubrugeligt? Spørgsmålene hober sig op, og Annika Agger, Statens Byggeforskningsinstitut, svarer på dem i sin Ph.D om borgerinddragelse, der er færdig til efteråret. Hun har interviewet 20 aktive borgere i kvarterløftsprojekterne. Over halvdelen af dem er foreningsmennesker, som har det som en livsstil at deltage. Andre er dem, som eksperterne kalder hverdagsmagere. Folk, der deltager her og nu, fordi det handler om noget konkret i deres eget område. De trækker sig ud, når projektet er færdigt. „Mange af dem får netværk og lærer det politiske spil at kende. Dette „bløde output” måler man normalt ikke, men de uddannes til demokrater,” siger Annika Agger.

Vi taler altid jubelagtigt om borgerdeltagelse og mere demokrati, men der er nogle ting, politikerne skal afklare først: Hvad stiller de op med resultatet? Præcis hvor meget indflydelse vil de give fra sig? Hvordan er spillereglerne i tilfælde af konflikter? Skal man stemme til sidst, hvis man ikke er enige, eller kommer der en løsning fra oven?

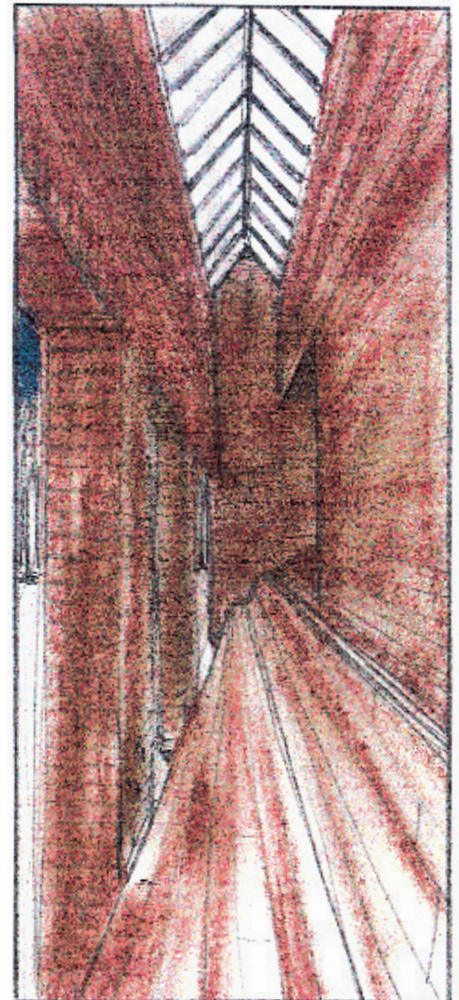
„Jeg mener, at man fra begyndelsen skal legalisere strid og konflikter, for de er uundgåelige.” Og så skal man forstå, at man ikke kan involvere alle, og at det også er en

demokratisk ret at sige nej til at deltage. Man skal tænke meget over, hvordan man inviterer folk. Et det weekend- og aftenmøder, får man ikke børnefamilierne med. Er det store møder, hvor man skal rejse sig op i forsamlingen og sige noget, hører man ikke alle de generte. Brug en bred vifte af forskellige former for møder.”

Af Aggers 20 borgere var nogle få forbitrede bagefter, fordi deres forventninger ikke var blevet indfriet. Nogle af dem havde oplevet, at deres grupper var blevet lukket „fra oven”, fordi der ikke skete noget. I hvert fald ikke hurtigt nok. Men de fleste mente, at de havde sat et fingeraftryk på det endelige resultat. De har fået erfaringer, som de nødige vil undvære, også selvom det af og til var sure erfaringer. Mange svarede, at de var blevet klogere af dem. I planlæggerkredse bruger man forskellige teorier om, hvad demokrati er lige fra Hal Kochs – at demokrati er samtale – til den anden yderpol, hvor juristen Alf Ross mente, at demokrati er en måde at håndtere magtkampe på. Derfor taler nogle planlæggere om borgerinddragelse som direkte og ægte demokrati, mens andre bare synes, det er en effektiv metode, fordi man undgår problemer med folk bagefter.

Borgerne bliver sure, hvis de føler, de får trukket noget færdigt ned over hovedet. Derfor er det bedste at invitere folk og først lytte til, hvad der rører sig. Bagefter kan man optegne forskellige scenarier, som planlæggerne fagligt kan stå inde for, og som borgerne kan vælge imellem. Så undgår man deres skuffelse over, at tingene til sidst bliver helt anderledes, fordi planlæggerne alligevel ikke kan acceptere det, folk foreslår.”

Pernille Steensgaard
journalist

Kirkebænken, tegning: Poul Ingemann

BORNHOLM

ATLAS OVER BYER, BYGNINGER OG MILJØER

Kulturmiljøatlas Bornholm er på flere måder en stor sag: Formatet, tekstmængden, antallet af farvefotos og kort. Ikke mindre end 6 følgegrupper med tilsammen 70 personer har fulgt arbejdet.

Nyskabelsen i atlasprojektet er at supplere de velkendte kommuneatlas med udpegning og beskrivelse af de mest værdifulde kulturmiljøer. En anden væsentlig del af projektet har været at arbejde digitalt med kort og databaser. Atlasset udkommer inden længe også som internetudgave.

At samarbejdet mellem staten, konsulenter og de lokale følgegrupper ikke er foregået uden problemer lægges der ikke skjul på. Formanden for Kulturmiljørådet på Bornholm, Niels Holger Larsen udtrykker det sådan:

„Kulturmiljøatlas Bornholm var i sin tid tænkt som et udviklingsprojekt, men formentlig har regeringsskiftet og kommunesammenlægning her på Bornholm givet så meget uro og krævet så mange ressourcer, at vi ikke fik den dialog, som kunne være befor-

drende for udvikling af et så stort projekt. På Bornholm har man stort set oplevet det som et „fjernarbejde“ udført af Kulturarvstyrelsen og dennes konsulentfirmaer. En af udfordringerne ligger nu i at bearbejde og formidle det foreliggende materiale.”

Netop formidlingen er alle parter enige om har meget stor betydning for det fremtidige arbejde med kulturmiljøet. Atlasset skal ud over at understøtte regionskommunens arbejde med bevaringsværdige bebyggelser og kulturmiljøer også kunne bruges af borgerne og de mange bevaringsforeninger, der findes på Bornholm

Hannelene Toft Jensen, som fra Kulturarvstyrelssens side har fulgt arbejdet siger: „Vi ser primært det færdige atlas som en formidling til den enkelte grundejer og til andre, som skal træffe beslutninger, der vedrører de bevaringsværdige bygninger og kulturmiljøer. Databasen med registrering af 17.000 bygninger og beskrivelserne af de udpegede kulturmiljøer er derimod det redskab, der skal bruges i den fremtidige planlægning og byggesagsbehandling.”

Noget af det der har været diskuteret mellem følgegrupperne og statens repræsentanter er, hvor mange kulturmiljøer der skal udpeges, og hvilke kriterier der skal være opfyldt, for at et miljø kan udpeges.

Hvis kulturmiljøerne ikke er fysisk håndgribelige og synlige i landskabet, er det efter Hannelene Toft Jensens opfattelse ikke muligt via planloven at beskytte miljøerne f.eks. gennem bevarende lokalplaner eller via administration af landzonebestemmelserne. „Vi stiller det krav til kulturmiljøer, at de skal kunne ses og opleves. En del af de kulturmiljøer, der blev udpeget af følgegrupperne i første omgang, viste sig ved efterfølgende besigtigelse ikke at kunne ses i landskabet.”

Niels Holger Larsen er ikke helt enig, „set ud fra et kulturhistorisk synspunkt kan det godt være tale om næsten usynlige kulturmiljøer, hvor især de forhistoriske levn og spor fra råstofudvinding ofte kan være vanskelige at erkende og vurdere, men også disse bør inddrages i planlægningen og formidlingen”.

Nu hvor atlasset er færdigt, kan atlasset og det store bagvedliggende datamateriale så bruges i den fremtidige planlægning og sagsbehandling?

Til det siger Elsebeth Pedersen, byggesagsbehandler i Bornholms Regionskommune, „det der er interessant for os er, at vi får et aktivt værktøj i byggesagsbehandlingen. Vi får registreringen af den enkelte bygning koblet med vores GIS-kort, så vi hele tiden kan åbne fotos af den enkelte bygning, f.eks. når vi har en borger i telefonen.

Vi fik kommuneatlasset i 1990 for Rønne og har brugt fotoregisteret dagligt siden. Det nye atlas giver nu den digitale løsning. Vi mangler så at få de bevarende lokalplaner ajourført i forhold til det, vi faktisk kan se i den nye fotoregistrering, de bevaringsværdige bygninger rundt om på øen.”

På plansiden er meldingen, at det er lidt for tidligt at vurdere anvendelsesmulighederne. Nogen bearbejdning skal der nok til, før det store materiale kan bruges som aktivt plangrundlag.

Niels Holger Larsen siger „Med et så stort materiale vil det næppe kunne undgås, at der forekommer fejl. Her har netop internetudgaven en stærk side, idet man løbende kan revidere og supplere materialet. Med kreativitet, men også med meget arbejde, ligger der store udfordringer og muligheder i netop internetudgaven.”

Vurderet som bog er det trykte atlas meget flot og indbydende. Store og små fortællinger om landskabet, arkitekturen og kulturhistorien fletter sig ind mellem hinanden. Atlasset er underholdende læsning. Specielt de fine oversigtsartikler om naturgrundlag, kulturlandskab og arkitekturhistorie. Men atlasset stiller krav til sin læser. Disponeringen af stoffet gør det svært at bruge atlasset som opslagsværk. Vil man vide noget om et bestemt miljø, kræver det en del læsning frem og tilbage. Et stikordsregister ville have været en hjælp.

Ole Damsgård

Tv. Luftfoto af Sandvig
Th. Kort over Bodilsker sogn

I snakken deltog (fra venstre): Arkitekt Arne Post, Skive Kommune, direktør og kulturgeograf Ole Damsgård, Dansk Byplanlaboratorium, projektleder cand.scient.adm. Mads Uldall, Dansk Byplanlaboratorium, arkitekt Bjarke Ingels, Tegnestuen PLOT og landskabsarkitekt Rikke Munck, Græsted-Gilleleje Kommune.

FRYGTEN FOR DET UKENDTE

Mange planer er udtryk for mangel på politiske visioner og frygt for det ukendte. Derfor bliver planlægningen ofte til uinteressante juridiske dokumenter og ugenomtænkte detaljerede reguleringer.

Det var én af konklusionerne, da Niels Helberg samlede en håndfuld planlæggere til en snak om behovet for fornyelse af planlægningen.

En god planlægning forudsætter, at politikerne ved, hvad de vil med den. Og det stiller krav både til politikere og planlæggere. Så langt kan deltagerne i rundborde snakken blive nogenlunde enige.

Rikke Munck udtrykker det på denne måde: „Det kan være lige meget med en kommuneplan, hvis politikerne ikke ved, hvad det er de vil. Så bliver planen bare et juridisk standarddokument, og ikke et værktøj man kan bruge til noget. For mig er det interessante, hvordan man får lavet en proces, hvor politikernes visioner for udviklingen omsættes til konkret planlægning”. Bjarke Ingels supplerer:

„Den overordnede planlægning bør i højere grad formulere strategiske intentioner i stedet for løsninger”.

Det indebærer, at politikerne i højere grad skal inddrages i planlægningsprocessen, og at planlægningen i højere grad skal handle om de spørgsmål, der optager politikerne. „Selvfølgelig skal planlægningen være mere politisk” siger Ole Damsgård, „man kan ikke lave planer uden, at der er en tæt kobling til de politiske beslutningsprocesser. Hvis kommuneplanen ikke kan tage fat i alle de lokale forhold, der anses for vigtige politiske spørgsmål, så tror jeg ikke man kan bruge planlægningen til ret meget”.

Arne Post er enig i, at planerne skal udtrykke hvad politikerne vil, men han fastholder kommuneplanens rolle som en areal regulerende plan: „Hvis man kan lave en kommuneplan, der favner det hele, så er det OK med mig. Men problemet er, at kommuneplanerne med de flotte mål og de brede politiske tilkendegivelser ofte glemmer de basale fysiske sammenhænge”.

En måde at inddrage politikerne mere på kunne være at erstatte de meget detaljerede og standardiserede rammebestemmelser i kommunerne med nogle områdeplaner, der – område for område – dels

beskriver de væsentlige sammenhænge i det pågældende område, og dels angiver hvilke politiske strategier der findes for forskellige dele af området. Som et godt eksempel fremhæves Odense Kommunes brug af områdeplanlægningen. „Sådan en områdeplan er et langt mere nyttigt planlægningsredskab end en masse lokalplaner, som i detaljer bestemmer hvad man må og ikke må” siger Ole Damsgård.

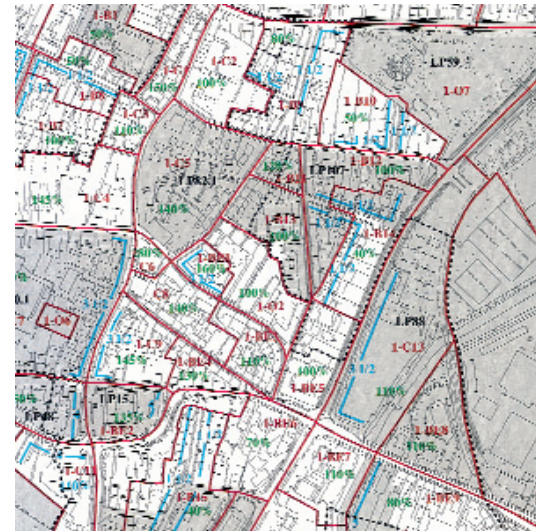
Et andet vigtigt element er selve planlægningsprocessen og planlæggerens rolle i den.

„Det handler mere om at udvikle end om at regulere”, siger Rikke.

„Vores verden er i konstant udvikling, som en proces der ikke kan stoppes. Det er en stor kvalitet, at der er tilfældigheder i udviklingen. Det skal vi ikke forsøge at tæmme. Vi skal finde metoder, der inkorporerer tilfældighederne, og vi skal have nogle redskaber, der gør os til medspillere i udviklingen. Et tæt samarbejde mellem politikere, fagfolk og borgere er afgørende, og planlæggeren har en vigtig rolle – ikke som udenforstående rådgiver, men som en aktiv og engageret samarbejdspartner”.

Tv.: Udsnit af en byplan for et boligområde med 500 boliger i Albertslund, udarbejdet af PLOT.

Th.: Rammer for lokalplanlægningen i Skive Kommune.

Om lokalplanlægningen siger Bjarke: „Det gælder for lokalplaner, som Einstein engang sagde: „Ting skal være så enkle som muligt – men ikke enklere”.

Man burde eksperimentere med at lave anderledes lokalplaner, som mere har karakter af ønskelister, eller krav til hvad området skal kunne, og hvad man skal undgå. Den kreative proces med placering og udformning af bygninger m.v. bør overlades til den arkitekt og bygherre, der skal udforme det endelige projekt med udgangspunkt i områdets særlige kendetegn. Ofte er det meningsløst at lægge sig fast på en bestemt bebyggelsesstruktur før man ved hvem, hvad, hvor meget og hvordan. Ole supplerer: „Vi skal lære at bruge lokalplanlægningen på en anden måde. Måske burde mange af de beslutninger, der tages på lokalplanniveauet tages på andre niveauer og detaljerne overlades til arkitekt og bygherre”.

Snakken afslørede i det hele taget en stor modvilje mod de mange – ofte ubegrundede – detaljer i lokalplanerne. „Man kan i visse tilfælde være nødt til at lægge begrænsninger ind i forhold til bebyggelsesens omfang” siger Bjarke, „men man kan ikke i fuldt alvor argumentere for, at mursten er bedre end andre materialer – eller

at nogle taghældninger er bedre end andre. Mange lokalplaner er udtryk for, at man af frygt for det ukendte holder sig til at beskrive det velkendte og dermed reducere de mange muligheder til et indsnævret felt af kendte typologier.

Lokalplanerne skal handle mere om det liv, der skal udfolde sig i området, end om den arkitektur, der skal være rammen om det”.

Men hvordan overvinder vi denne „frygt for det ukendte” hos politikere og borgere (og planlæggere..)?

Hvordan giver vi slip på konventionerne og behovet for at styre i mindste detalje?

Ifølge flere af deltagerne ligger svaret i en kombination af gennemarbejdede områdeplaner, der angiver de politiske intentioner med de forskellige dele af kommunen og en langt tættere løbende dialog mellem politikere, fagfolk og borgere – ikke om hvordan de enkelte områder skal se ud, men om hvad de skal kunne. Ikke om formen, men om indholdet.

Arne er dog skeptisk: „Hvordan forestiller man sig, at en styring baseret på visioner og værdier kan finde sted? Hvilke paragraffer skal med i lokalplanen, og hvilke paragraffer forsvinder? Hvordan sikrer vi

os mod vilkårlighed? Hvordan forholder det sig til lighedsprincippet? Jeg vil meget gerne se det konkretiseret”.

Om de aktuelle udfordringer til planlæggerne på tværs af faggrænser fremhæver Ole to ting:

- De skal kunne aflæse og forstå det samfund de arbejder for.
- De skal kunne formidle, begejstre og omsætte visioner og værdier til konkrete strategier og planer.

Mange planlæggere falder desværre igennem på disse punkter.

Rikke supplerer: „Det er en god idé med flere forskellige slags planlæggere, der er gode til forskellige ting. Nogle kan f.eks. være gode til at lave lokalplaner, andre kan bedre fungere som procesrettelæggere og formidlere af dialog”.

Niels Helberg
Sociolog, planlægningsrådgiver

DEN ÅBNE GRØNNE STORBY

– FORDELT PÅ 8 KOMMUNER

Når man siger „Trekantområdet,” ved de fleste, at det handler om nogle kommuner ved Lillebælt omkring Fredericia.

Samarbejdet indledtes i 1992, hvor 6 kommuner under navnet „Båndbyprojektet” indledte et netværkssamarbejde med det formål at styrke den fælles markedsføring udadtil. Året efter blev Båndbyprojektet udpeget til nationalt eksempelprojekt, udviklet med yderligere 2 kommuner og omdøbt til Trekantområdet Danmark – et navn som siden er slået fast som et område med udvikling, initiativ og storbyvisioner. Visionerne fik et godt skub fremad, da samarbejdet i 2000 fik status som landsdelcenter.

I 1994 etableredes et fælles sekretariat i Kolding. Sekretariatet har i dag 6 faste medarbejdere. De vigtigste indsatsområder er planlægning og byudvikling, kultur samt erhvervsudvikling. Som et led i udpegningsen til landsdelcenter aftales det med miljøministeren, at de 8 kommuner udarbejder en fælles hovedstruktur for de kommende 12 års udvikling. Dette arbejde er godt i gang med vedtagelsen af en fælles strategi i 2002 – „Den åbne grønne storby” – og med udarbejdelsen af et forslag til en fælles hovedstruktur, der udsendes til offentlig debat i slutningen af 2003.

Den politiske vilje til at prioritere samarbejdet har været høj blandt de 8 borgmestere. Og igennem de seneste 10 år er det lykkedes at skabe opmærksomhed omkring områdets potentiale for især erhvervsudvikling og transport. Senest har Trekantområdet været primus motor i et større kultursamarbejde – ”Hamburg til Danmark” med afvikling af en række større kulturbegivenheder fra Hamburg i henholdsvis Trekantområdet og i København.

Det politiske formandskab for samarbejdet går på skift mellem de 4 store kommuner; Vejle, Fredericia, Kolding og Middelfart.

Formand i 2003 er Vejles borgmester Flemming Christensen. Han mener, at samarbejdet mellem de 8 kommuner har været en overvejende succes. Syddansk Universitet, Told og Skat og Fødevarekontrollen er tre eksempler på at de 8 kommuner har kunnet tiltrække vigtige offentlige arbejdspladser. „Når vi står sammen har vi med vores 225.000 indbyggere en anseelig styrke udadtil” siger Flemming Christensen. Når vi puljer vores samlede erhvervsindsats og fortæller, hvor meget erhvervsjord der sælges i Trekantområdet, bringer vi os i landspolitisk fokus som et afgørende vækstcenter”.

I en af områdets mindre kommuner, Vamdrup, lægger borgmester Mike Legarth stor vægt på de faglige samspil og de politiske og administrative netværk, som udspringer af samarbejdet. „Vi er en udviklingskommune, og jeg har stor nytte af at kunne ringe til mine borgmesterkolleger i de andre kommuner og trække på deres erfaringer inden for et specifikt område. De råd jeg kan få er på én gang professionelt faglige og venskabelige.” Mike Legarth mener også, at Vamdrup som en mindre kommune har stor gavn af at være en del af „succeshistorien” Trekantområde Dan-

mark. Opmærksomheden og synligheden bliver større.

Blandt de mindre positive erfaringer tæller, at de 8 kommuner har svært ved at frigøre sig fra den indbyrdes kamp om, at nye aktiviteter, virksomheder og institutioner tilfalder lige netop deres kommune. Det gælder ikke mindst konkurrencen mellem de 4 store. Flemming Christensen udtrykker det på denne måde: „Det generelle samarbejde går godt, men det kniber med at komme i land med de store, konkrete fælles projekter.”

„Det kan f.eks. være placeringen af et fælles forbrændingsanlæg eller andre store, fælles anlæg. Vi må nok erkende, at Trekant-samarbejdet fungerer som en slags „borgmesterklub”. Det er endnu ikke lykkedes at forankre samarbejdets målsætninger og strategier i de enkelte byråd, men det langsigtede mål er klart, at Trekantområdets strategier også bliver de enkelte byråds strategier”.

Mike Legarth i Vamdrup udtrykker det på denne måde: „Engang imellem er det vanskeligt at få gennemført de ting vi gerne vil, fordi nogen hypper egne kartofler lidt vel rigeligt. Vi skal blive bedre til at give med den ene hånd og tage med den anden hånd, og det kan knibe lidt med også at give. Jeg har fuld forståelse for at det er sådan, men vi må arbejde på at blive bedre. Målet må være et ligeværdigt samarbejde”.

Det kan diskuteres, om ambitionen om en fælles planlægning for de 8 kommuner er lykkedes helt. De vedtagne strategier er

relativt generelle, og arbejdet med hovedstrukturforslaget tyder ikke på en ny arbejdsdeling mellem de 8 kommuner. Det må antages, at flere kommuner vil få behov for en mere detaljeret „supplerende” hovedstruktur. Det er tilfældet i Kolding, hvor kommunen vil følge op på den fælles strategi og den fælles hovedstruktur med mere præcise strategier og retningslinier.

Det kan i værste fald føre til en mere ugenomsigtig og bureaukratisk planlægning i Trekant-samarbejdet. Men det kan også ses som en overgangsperiode til et forenklet plansystem, hvor de 8 kommuner efterhånden arbejder sig frem til et fælles fodslag og en stigende gensidig tillid.

S. 14:

Trekantområdet Danmark omfatter kommunerne Børkop, Fredericia, Kolding, Lunderskov, Middelfart, Vamdrup, Vejen og Vejle.

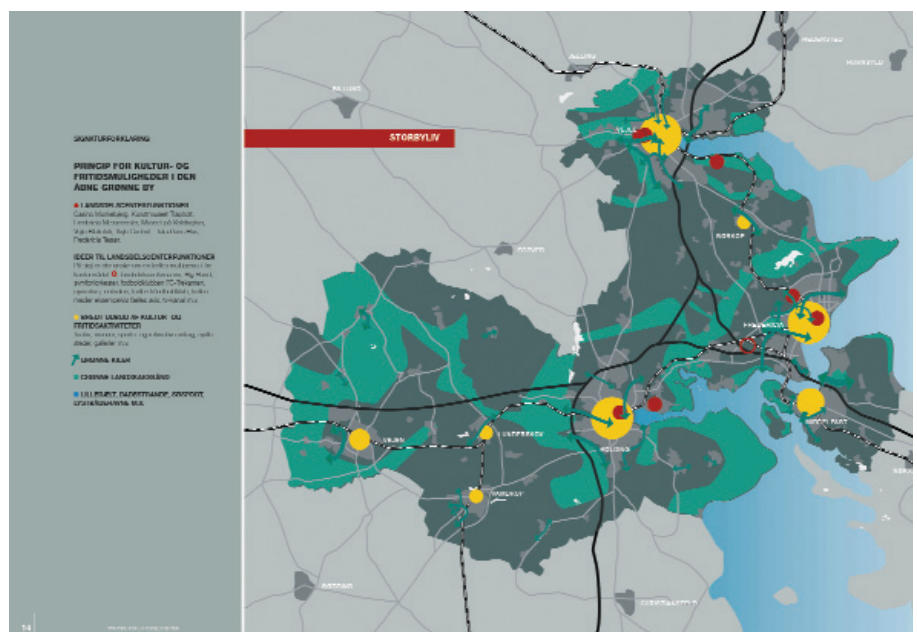
Den fælles vision for Trekantområdet er en åben grøn storby. Storbyen består af flere byområder, der tilsammen tilbyder en bred vifte af muligheder for erhvervsudvikling, bosætning, uddannelse, kultur, fritid og offentlig service på højt niveau.

Nederst:

Visionen er ét sammenhængende transportsystem i Trekantområdet, der – med hovedvægt på kollektive transportformer – kan knytte de enkelte byområder sammen i et funktionelt storbymiljø på et bæredygtigt grundlag.

Om fremtiden siger Mike Legarth: „Jeg ser gerne, at det tværkommunale samarbejde styrkes væsentligt, men vi skal bevare vores lokale selvstændighed og selvbestemmelseret, samtidig med at vi er fælles om de store linjer”. Der er således ikke lagt op til dannelsen af én stor „Trekantkommune” på længere sigt. Om samarbejdet kan udvikles så meget, at det kan være et alternativ til kommunesammenlægninger er for tidligt at vurdere. Ambitionerne og den politiske vilje vil være afgørende for, om det lykkes.

Niels Helberg
Sociolog, planlægningsrådgiver

DEBAT

PLANLÆGNING I KYSTNÆRHEDSZONEN

ER KYSTEN KLAR?

Af de mange artikler i pressen her i august får man det indtryk, at kommunerne er ved at line op til det helt store sommerudsalg af de danske kyster. Jyllandsposten skriver at kommunerne står i kø for at udstykke attraktive grunde med havudsigt. Baggrunden herfor er udmeldinger fra miljøminister Hans Chr. Schmidt om en mindre restriktiv linie, når det gælder ny bebyggelse i kystzonen.

Hertil kommer, at regionplanudvalget i juni 2003 afgav delbetænkning om planlægning i kystnærhedszonen. Betænkningen anbefaler bl.a., at der under en række givne forudsætninger bliver mulighed for at planlægge for byudvikling i kystnærhedszonen og at der i visse dele af landet kan gives mulighed for planlægning af nye sommerhusområder også i kystnærhedszonen.

Regionplanudvalget har ikke været i tvivl om, at de danske kystområder er enestående værdifulde landskaber ikke bare nationalt, men også set i international sammenhæng. Betænkningen indeholder en omfattende beskrivelse af de værdier, der knytter sig til kystlandskaberne og hovedsynspunktet er da også fortsat, at disse værdier skal bevares.

Men vores kyster er også grundlaget for at det danske samfund har udviklet enestående byer ved havet baseret på fiskeri samt handel og transport ad søvejen

Denne menneskeskabte tilknytning til havet er også værd at bevare. Især i en tid hvor der sker radikale ændringer indenfor søtransporten. Ganske få og enormt store containerhavne overtager landet over de gamle havnefunktioner. Mange mindre byer, der har været baseret på fiskerierhvervet må i dag erkende, at dette eksistensgrundlag ikke længere findes.

De udfordringer, der ligger i disse ændrede vilkår løses ikke gennem fastholdelse af status quo. Der er brug for at skabe nye værdier, der kan give eksistensgrundlag i det 21. århundrede. Disse løsninger må i deres natur være forskellige fra hovedstadsregionen til gamle fiskerlejer i Vestjylland.

Det er denne forskellighed regionplanudvalget har fokuseret på, når udvalget anbefaler en større mulighed for de lokale myndigheder til at planlægge omkring byerne i kystzonen.

Hermed lægger udvalget op til at også lokale myndigheder sætter fokus på kvaliteten – både de eksisterende og den fremtidige. Og det ligner ikke et sommerudsalg af havudsigt.

Steffen Damskier,
arkitekt i Vejle Amt.
Medlem af regionplanudvalget

VERDEN SET FRA VOJENS – NU MED BEBYGGELSE VED KYSTERNE

FØRST VAR DET SKOVENE, DER SKULLE BYGGES I – NU ER DET KYSTERNE

Nu skal der byudvikles og udlægges nye sommerhusområder langs kysterne, hedder det fra Miljøministeriet. Et embedsmandsudvalg – regionplanudvalget – har læst miljøministerens tanker og foreslår ændringer af planloven.

Som med de fleste andre af regeringens miljø-, natur- og planlovsudspil må man spørge: Hvordan gavner dette natur og miljø? Svaret er, at det gør det ikke! Verden anskues fra kommunalpolitikernes perspektiv – de nationale interesser er blot summen af de lokale.

Forslaget om nye sommerhusområder åbner for en gigantisk spekulation langs vores kyster i takt med at de mest attrakti-

ve nuværende sommerhusområder overgår til helårsbeboelse og sommerhuslovgivningen fortsat demonteres. I stedet bør man udnytte nogle af de tomme boliger på landet og styrke indlandsturismen. De ligger oftest harmonisk placeret i landskabet, de er billige og trænger til en kærlig hånd.

Regionplanudvalget ønsker at skabe mulighed for at „nødvendig byudvikling kan foregå, når udviklingen er begrundet i grundig og sammenhængende planlægning”. Vi kommer til at se mange bud på „grundig og sammenhængende planlægning”, hvis udvalgets anbefalinger slår igennem. „Grundig og sammenhængende planlægning”, der dokumenterer behovet for sommerhuse ned til strandkanten og parcelhuse med smukke havudsigter. Det tiltrækker gode skatteydere.

Danmarks Naturfredningsforening har ikke noget imod, at man – som en absolut undtagelse – kan bebygge tomme arealer i byen, der ligger nær kysten – men forslaget

fra udvalget åbner en ladeport af nye sommerhus- og parcelhusbyer.

Vi elsker skov og kyst, men disse områder kan ikke tilbyde beboelse for de mange. Vil man have naturoplevelser ind i hverdagen bør man satse langt mere på naturgenopretning i byen og på at skabe eller genskabe forbindelser fra boligområderne og ud i landskabet.

Der er med andre ord gode grunde til at fastholde de nationale målsætninger om et højt niveau i kystbeskyttelsen. Vi forstår godt, at dette kan skabe konflikter med de lokale interesser, men det er vigtigt, at landspolitikerne tør håndtere dette problem.

Michael Leth Jess,
Afdelingsleder i Danmarks
Naturfredningsforening

PLANDANMARK

Dette opslag, Plاندanmark, er tæt integreret med Dansk Byplanlaboratoriums hjemmeside. Der er ikke i BYPLANNYT plads til en dækkende omtale af kommende arrangementer. På Dansk Byplanlaboratoriums hjemmeside www.byplanlab.dk findes yderligere informationer om de arrangementer, der er omtalt i kalenderen, herunder oplysninger om program og tilmelding. Kalenderen opdateres løbende på hjemmesiden.

Nyheder af interesse for BYPLANNYT's læsere, meddelelser om arrangementer mv. kan sendes til mu@byplanlab.dk

KORT NYT

Nye roller og relationer

Planlæggeren skal påtage sig mere ansvar og arbejde for at gøre planlægningen mere politisk og dermed interessant at deltage i for politikere og borgere. Det var et af de centrale budskaber da Netværk for yngre planlæggere afholdt konference i Odense den 4. september. 65 yngre planlæggere diskuterede behovet for et opgør med den traditionelle planlæggerrolle. Lars Engberg, seniorforsker fra By & Byg redegjorde for, hvorledes byernes ændrede problemer og vilkår tvinger kommunerne til i øget grad at samarbejde med byens borgere. Tobias Løssing fra tegnestuen Kollision fortalte om deres erfaringer med borgerinddragelse. Erik Hey, SUPERTANKER fortalte om arbejdet med at skabe en konstruktiv og kritisk udvidelse af debatten om Københavns havn. Jannik Nyrop, byplanchef i Odense kommune sluttede konferencen af med at tale om Odense Kommunes erfaringer med offentlig-privat samarbejde i forbindelse med omdannelsen af Odense havn. Mere info om Netværk for yngre planlæggere på www.byplanlab.dk/netværk.

Fra erhverv til bolig

Københavns Kommune, rådgivningsselskabet Bascon A/S og Byfornyelse Danmark kortlægger med et nyt projekt de praktiske, økonomiske og juridiske problemer forbundet med omdannelse af ledige erhvervslejemål til boliger. Vejledningen forventes at være tilgængelig fra slutningen af 2003.

Landsplanafdelingen flytter

Med virkning fra september 2003 overføres Miljøministeriets Landsplanafdeling til Skov- og Naturstyrelsen. Fra ministeriet hedder det, „at beslutningen skyldes, at den styrkelse af den overordnede politiske varetagelse af landsplanlægningen, som var ønsket i forbindelse med

Landsplanafdelingens oprettelse i 1993, er blevet gennemført.“ Det forlyder dog ikke, at Skov- og Naturstyrelsen ændrer navn til By-, Skov- og Naturstyrelsen.

ANMELDELSE

Arkitektur. Proces. Kvalitet

Danske Arkitekters Landsforbund/Akademisk Arkitektforening 2003, 168 sider. Kan rekvireres hos DAL 32 83 69 00.

DAL har udgivet en bog om arkitektonisk kvalitet og processen, der fører frem til kvalitet. I bogen interviewer Georg Metz arkitekter, bygherrer, investorer og i visse tilfælde den kommunale myndighed og brugerne om samarbejdsprocessen bag ni nyere danske bygningsværker.

Interviewene belyser, hvordan kvaliteten - arkitektonisk, funktionelt og for så vidt også byplanmæssigt - opstår i åbent og dynamisk med- og modspil mellem de forskellige parter.

Resultaterne - de ni projekter - anmeldes herefter af den franske arkitekt Dominique Perrault.

Bogens styrke er, at den både fokuserer på processen som et integreret forløb og på det, der kommer ud af processen - kvalitet. Men kvalitet er langtfra det samme set fra arkitektens, investorens eller brugerens synspunkt. Der hvor projektet lykkes i særlig grad, er hvor der under processen opstår en tilpas stor fællesnævner mellem de forskellige parter kvalitetsopfattelse.

En af bogens vigtige pointer er, at der skal være symmetri mellem beslutningernes karakter, og de der tager beslutningerne. Det forudsætter f.eks., at

hvis beboerrepræsentanter skal være med til at tale om udformningen af et konkret byggeri, så vil det være nødvendigt at beboerne først får en mere grundlæggende viden om, hvordan en byggeproces foregår. Ellers kan det blive en frustrerende oplevelse for alle parter.

OD

Den gode by – hvorfor går det ofte galt?

12 essays om vanskelighederne med byernes planlægning og udvikling

Akademiet for de Tekniske Videnskaber, 38 sider

Hvad er det der går galt, når udvikling af byerne ikke resulterer i de gode rammer for byens borgere, som planerne lægger op til? Dette spørgsmål stillede ATV på en række møder med centrale interessenter i byernes udvikling.

Resultatet af møderne er 12 meget læsevenlige essays med iagttagelser og udsagn om byernes planlægning og udvikling. Essayene provokerer, sætter tingene på spidsen og er underholdende læsning.

KALENDEREN

SEPTEMBER

NATURHENSYN OG INTENTIONER 23. September, København

Indledningen til essayet om blokerende fjendebilleder giver et godt billede på essaysamlingens karakter. „Blandt byplanlæggere findes der klare fjendebilleder af investorer, developere og entreprenører: De vil ikke skabe den gode by, men sikre hurtig profit. Omvendt har investorer, developere og entreprenører også et billede af byplanlæggere: De er forstenede 68'ere, som ikke har nogen fornemmelse for hvad folk vil betale for." Pointen i essayet er, at de gensidige fjendebilleder blokerer for en fremadrettet dialog om udviklingen af den gode by. Verdensfjerne byplanlæggere og investorer med snævre økonomiske interesser bør mødes, lære af hinanden og indgå i ligeværdige og tillidsbaserede partnerskaber.

Essaysamlingen, som anbefales til alle med interesse for byernes planlægning og udvikling, kan downloades gratis på www.atv.dk.

MU

OKTOBER

ALESSI TOWERS – Udstilling Oktober – Januar 2004, København

BYUDVIKLINGSKONFERENCE 1.-3. Oktober, Århus

DET 53. DANSKE BYPLANMØDE 2.-3. oktober 2003, Bornholm

IHFP WORLD CONGRESS ON CITIES & MARKETS 5.- 8. oktober 2003, Wien

STUDIEREJSE TIL KINA 11. – 25. oktober

DEN KREATIVE BY 23. Oktober, Århus

VAND I BYBILLEDET 28. Oktober, Århus

STUDIEREJSE TIL PARIS 27.-29. Oktober

PLANLÆGGEREN 29. okt. – 1. nov. 2003, Grenaa

NOVEMBER

TEMADAG OM LEGEPLADSER 6. November, København

BYVÆKST OG BYOMDANNELSE 12. november 2003, København

BYIDENTITET, BRANDING OG BOLIGPOLITIK 12.-13. november 2003, Randers

ELEKTRONISK PLANLÆGNING 19.- 20. november 2003, Århus

PLANLOVEN I PRAKSIS 24.- 25. november 2003, Nyborg

Sven Allan Jensen as

- 40 år i dansk byplanlægning

I anledningen af vores 40 års jubilæum takker vi kunder og samarbejdspartnere for et godt samarbejde. Vi ser frem til nye, fælles projekter i fremtiden.

En ud af to
bebyggelsesplaner
fra planværkstedet i
Hjortshøj

Vi arbejder hele tiden med at udvikle nye metoder, bl.a. inden for digital planlægning og borgerinddragelse. Et eksempel er *planværkstedet*, hvor vi i et intensivt forløb på 2-3 dage sammen med borgere og forvaltning udarbejder planen »i marken«

Planværksted – dispositionsplan for Hjortshøj

1. dag

- Introduktion og besigtigelse af lokalområdet med lokale nøglepersoner
- Råskitser for trafik, arealanvendelse og bebyggelsesstruktur
- Aftenmøde om udfordringer og råskitser

2. og 3. dag

- Udarbejdelse af forslag til hovedstruktur, tekst, tegninger og 2 bebyggelsesplaner.

3. dag

- Borgermøde med debat om hovedstruktur og de 2 bebyggelsesplaner.

Efter planværkstedet blev dispositionsplanen færdiggjort i hæftet »Borgernes forslag til dispositionplan for Hjortshøj«. Et eksemplar kan rekvireres ved at skrive til nh@svaj.dk.

Eksempler på planværksteder

- Trafik- og byrumsplaner på Nørrebro (Københavns Kommune)
- Dispositionsplaner (Århus Kommune)
- Landsbyer (Hedensted Kommune)
- Midtbyplaner og helhedsorienteret byfornyelse (Jelling Kommune)
- Byudviklingsplaner (Skævinge Kommune)
- Helhedsorienteret byfornyelse (Brovst og Kjellerup Kommuner)
- Midtbyplan for Skals (Møldrup Kommune)

www.svaj.dk ■ 98129300